DEN INTERNATIONALE ØKONOMISKE SITUATION

Udviklingen på de internationale varemarkeder.

Prisudviklingen på de internationale varemarkeder siden 1945 falder stort set i tre afsnit. I den første periode, der for de fleste prisers vedkommende varede til første kvartal 1949, steg priserne meget stærkt, dog gik de amerikanske priser på landbrugsprodukter noget tilbage allerede i begyndelsen af 1948 og ville uden regeringens støtteforanstaltninger være faldet endnu stærkere. I første halvdel af 1949 blev prisfaldet mere almindeligt, navnlig metalpriserne gik stærkt tilbage, men med den nye konjunkturopgang i U.S.A. fra slutningen af 1949 ændredes situationen, og priserne steg på ny. Den 23. juni 1950, altså umiddelbart før Nordkoreanerne overskred den 38. breddegrad, var Moody's råstofindeks steget til 395 (31/12 1931 = 100) mod 333 i slutningen af juni 1949. Et par uger forinden havde det været oppe over 400, og det syntes som om prisstigningerne var ved at ebbe ud, da krigen i Korea gjorde en brat ende på alle prisfaldstendenser, og den 11. september var Moody's indeks steget til 479. Den gunstige vending, som krigen derefter tog for F.N.-styrkerne, medførte en vis afspænding, og nogle priser viste i de følgende uger en faldende tendens. Allerede i oktober steg priserne imidlertid igen, og den 8. november, efter at der med den kinesiske hjælp til Nordkoreanerne var indtrådt en ny skærpelse af den internationale situation, nåede Moody's indeks med 487 et nyt højdepunkt.

Den spændte politiske situation, der opstod med krigen i Korea, forstærkede i første omgang navnlig efterspørgslen efter råstoffer som tin og gummi, hvis vigtigste (for gummi — bortset fra vild gummi i Brasilien og kunstgummi — eneste) produktionsområder findes i Østasien, hvorfor en udbredelse af konflikten i det fjerne Østen ville kunne medføre forsyningsvanskeligheder; men de panikagtige indkøb i U.S.A. efter krigsudbrudet fremkaldte også betydelige prisstigninger på andre områder, f. eks. for sukker og fedt. Som det vil ses af tabellen side 260, kunne disse sidste stigninger dog ikke opretholdes i fuld udstrækning, og forøvrigt kom også tin- og gummipriserne i august ud for en reaktion, der imidlertid ikke blev af lang varighed. Både gummi og tin steg igen i pris, og beslutningen om oprustningen i U.S.A. og de andre Atlantpagtlande gav stødet til, at nye områder droges ind i prisstigningen, bl. a. de vigtige metaller kobber, zink og bly.

I det følgende skal gennemgås produktionsforhold m. m. for enkelte varer, men til indledning kan der være grund til at fremhæve, at der bag den efterspørgsel, der har drevet priserne så stærkt i vejret, i almindelighed ikke ligger en tilsvarende stigning i det faktiske forbrug. En del af de indkøbte varer er

Prisudviklingen for vigtige råvarer m. m.[1]

	Ult. aug. 1939	Ult. juni 1945	Ult. dec. 1948	Ult. juni 1949	Ult. sept. 1949	Ult. dec. 1949	Ult. juni 1950	Ult. juli 1950	Ult. aug. 1950	Ult. sept. 1950	Ult. okt. 1950
Hvede (Chicago, cents pr. bushel)	67.25	168	226.25	195.50	214.63	218	218.38	228.63	230	222.63	226
Majs (Chicago, cents pr. bushel)	43.65	117.63	148.38	134.75	117.87	131.75	149.50	142.37	146.88	146.88	155⅝
Kobber (New York, cents pr. lb.)	10.50	12	23.50	16	17.62	18.50	22.50	22.50	24.50	24.50	24.50
Tin (New York, cents pr. lb.)	48.75	52	103	103	96	77.50	78.87	96	99	103.25	126.25 nom.
Bly (New York, cents pr. lb.)	5.05	6.50	21.50	12	14.75	12	11	12	14	16	16 nom.
Zink (East St. Louis, cents pr. lb.)	4.75	8.25	17.50	9	10	10	15	15	15	17.50	17.50
Kakao (New York-Accra, cents. pr. lb.)	4.13	8.81	31	19.50	18.75	26.75	32.25	37.50	42.25	38	35.87 nom.
Kaffe (New York, Rio no. 7, cents pr. lb.)	5.25	9.38	17.25	19	21	nom.					44.25 nom.
Bomuld (New York, Am. middling, c. pr. lb.)	8.82	23.07	33.01	33.41	30.44	31.56	34.79	39.53	40.25	41.75	41.03
Fedt (Chicago, cents pr. lb.)	5.45	nom.	14.87	9.88	11.37	9.12	10.87	16	14.50	12	12.87½
Gummi (New York, cents pr. lb.)	16.56	nom.	18.40	16.35	16.10	18.09	30.70	46.30	47.75	45.75	
Gummi (London, d. pr. lb.)	8.75	nom.	11.44	10.31	13.13	15.31	24.50	36.50	41	43	
Uld (eng. auktioner) (70's, d. pr. lb.[2])	22.50	nom.	109			116	146	156	nom.	221	
Uld (eng. auktioner) (48's, d. pr. lb.[2])	15	nom.				48	61.50	71.50	nom.	135	
Sukker (New York, nr. 4, contract, c. pr. lb.)	2.90	nom.	3.98	4.11	4.13	4.33	4.27	5.49	5.40	5.10	
Råolie (Midcontinent, c. pr. barrel)	82	117	257	257	257	257	257	257	257	257	

[1] Efter kvartalsoversigter i „Neue Zürcher Zeitung", for oktober 1950 efter „Børsen".

[2] Månedsgennemsnit.

gået til forøgelse af private og offentlige lagerbeholdninger, i hvilken forbindelse især må nævnes den amerikanske regerings oplagring ("stockpiling") af krigsvigtige råstoffer, som uden tvivl har været den vigtigste årsag til prisstigningen på en række områder[1].

I det hele taget må årsagen til prisstigningerne i næsten alle tilfælde søges på efterspørgselssiden, for så vidt som der kun for enkelte varer — den vigtigste er bomuld — er tale om en nedgang i produktionen. Iøvrigt lægger man mærke til, at prisstigningen har været størst på de områder — gummi, uld og tin — hvor sterlingblokken er hovedleverandøren. Gennem de stærkt voksende eksportindtægter, der herved er fremkommet, er som nærmere omtalt side 276 pundets stilling i høj grad blevet styrket.. På den anden side har indtægtsstigningen forstærket inflationstendenserne i de eksporterende lande, mest udpræget vel i Australien, hvor de i forvejen var meget stærke.

Produktion, forbrug og lagre[1] af naturgummi.
(1000 long tons à 1016 kg.)

	Produktion	Forbrug	Lagerbeholdninger ved periodens slutning: Producentlande	Forbrugerlande	Flydende	Ialt
1938	910.0	955.0	170.0	447.5	90.0	707.5
1946	837.5	555.0	237.5	495.0	210.0	942.5
1947	1260.0	1110.0	230.0	380.0	240.0	850.0
1948	1525.0	1420.0	235.0	305.0	235.0	775.0
1949	1487.5	1437.5	237.5	260.0	227.5	725.0
9 mdr. 1950	1322.5	1207.5	260.0	237.5	272.5	760.0

[1] Eksklusive de amerikanske statslagre siden juni 1947, de engelske siden juli 1948 og de franske siden januar 1949.

Gummi.

Den vare, der kan opvise den største prisstigning i 1950, er gummi, der i begyndelsen af november noteredes i over 60 d. pr. lb. mod ca. 11.5 d. i gennemsnit for 1949. Det er den højeste notering, der er forekommet siden 1912. Forbruget har i 1950 været stærkt stigende, men har dog ligesom i de foregående år ligget under den løbende produktion, og der er ingen tvivl om, at

[1] Spørgsmålet om *Sovjetunionens* opkøb af strategisk vigtige råstoffer er undersøgt af „The Economist" i en artikel den 23. september. Undersøgelsen, der omfatter gummi, tin, uld og bomuld, kommer til det resultat, at Ruslands import af gummi og uld efter krigen har været stærkt stigende og nu ligger på et meget højere niveau end før krigen. I nedenstående tabel er importen i 1950 for gummis vedkommende anslået på grundlag af oplysninger (fra andre landes statistik) for de første 9 måneder af året, for uld for de første 8 og for tin og bomuld for de første 6 måneder. M. h. t. gummiimporten synes den gennemsnitlige import pr. måned i første halvår 1950 kun at have været halvt så stor som i 1949, mens den i juli kvartal lå på omtrent samme niveau som i fjor.

	Før krigen	1946	1947	1948	1949	1950
Gummi (1000 tons)	30.0	9.5	35.0	100.0	105.0	85.0
Tin (1000 tons)	11.0	2.0	1.0	0.3	0.3	0.7
Uld (renset, mill. lb.).....	10.0	5.0	30.0	35.0	45.0	42.5
Bomuld (mill. lb.)	1.5	1.5	1.0	2.5	1.5	2.0

den fantastiske prisstigning i første række er et resultat af den amerikanske regerings opkøb. Rågummiprisen er nu tre gange så høj som prisen på syntetisk gummi (18 cents pr. lb.), men den amerikanske regerings beslutning d. 15. sept. om at tage hele produktionskapaciteten for syntetisk gummi i brug havde tilsyneladende ingen indflydelse på naturgummiprisen. Produktionen af syntetisk gummi i U.S.A. var i sept. 1950 44.000 tons, svarende til 525.000 tons årlig mod kun 333.000 tons i januar, men når samtlige fabrikker er i fuld drift, hvilket ventes at blive tilfældet i begyndelsen af 1951, vil den stige til ca. 800.000 tons årlig. Til sammenligning kan anføres, at U.S.A.s forbrug af naturgummi plus syntetisk gummi i året fra 1. juli 1949 til 30. juni 1950 var gennemsnitlig 90.000 tons om måneden eller ialt henved 1.1 mill. tons, og i maj—juli var det steget til gnstl. 109.000 tons. Ved en forordning af 20. oktober har National Production Authority (se side 270) imidlertid påbudt, at forbruget af naturgummi til civile formål i november kun må udgøre 75 % og i december kun 63 % af det gnstl. månedlige forbrug i 1949—50. Det er imidlertid betegnende for styrken af den ekstraordinære efterspørgsel, at den sidste prisstigning, der bragte gummi op i en pris af over 60 d. pr. lb., fandt sted efter at denne forordning var udstedt.

Tin.

Udviklingen på tinmarkedet frembyder adskillige lighedspunkter med udviklingen for rågummi. Også her har produktionen i det sidste par år været større end forbruget, og for tiden behandles på en konference i Geneve en plan om en international regulering af tinmarkedet gennem oprettelsen af et stødpudelager, der skulle sælge tin, når prisen steg over et vist niveau, og købe, når den omvendt gik ned under en fastsat grænse. Produktionsoverskudet har dog ikke givet sig udslag i en tilsvarende stigning i lagrene hos producenter og forbrugere, der tværtimod gik lidt tilbage i 1949 og noget stærkere i første halvdel af 1950, åbenbart fordi hele overskudet og mere til har fundet vej til statslagrene. Efter at tinhandelen i 1949 var blevet givet fri både i England og U.S.A., lå markedet meget svagt indtil Koreakonfliktens udbrud, men i begyndelsen af november var prisen i London steget til over 1000 £ pr. ton mod 750 £, da kontrollen afskaffedes.

Verdensproduktion, forbrug og lagre af tin.
(1000 long tons).

	1946	1947	1948	1949	1. halvår 1950
Produktion	99.3	124.6	157.5	169.0	86.0
Forbrug	109.0	134.9	139.9	119.2	61.0
Lagre hos private ved periodens slutning	160.0	132.9	134.2	129.3	118.0

Kobber, zink og bly.

Hvad der her er sagt om i første række de amerikanske statsopkøbs betydning for prisudviklingen på gummi- og tinmarkedet, gælder også for en række

andre metaller. Verdensproduktionen af kobber ligger for tiden på ca. 200.000 tons om måneden og er for 1950 anslået til ialt 2.385.000 tons mod et forbrug på 2.305.000 tons. I dette overslag over forbruget indgår imidlertid ikke den amerikanske regerings opkøb, der menes at dreje sig om 260.000 tons. Den samlede efterspørgsel overstiger altså den løbende produktion med 180.000 tons, og de kommercielle lagre af raffineret kobber var ved udgangen af 1949 kun på 230.000 tons. U.S.A., der selv i 1949 producerede 960.000 tons og desuden havde en nettoimport af 130.000 tons (import 253.000, eksport 123.000 tons) har for oktober kvartal begrænset eksporten til 27.300 tons, hvilket er ca. halvdelen af eksporten i de foregående kvartaler i 1950.

På zinkmarkedet har udviklingen i hovedtrækkene formet sig på lignende måde som for kobber og af de samme årsager. De kommercielle lagre af zink i U.S.A. var ved udgangen af september sunket til 10.000 short tons, hvilket kun svarer til ca. 15 % af en måneds forbrug, mod 85.000 short tons i september 1948. Denne nedgang var forholdsvis større end den tilsvarende nedgang i kobberlagrene fra 194.000 til 59.000 short tons, og den voksende knaphed gav sig i oktober udslag i en forhøjelse af den officielle zinkpris til 21.50 cents pr. lb., medens kobber samtidig noteredes i 24.50 cents. Dette er de priser, hvortil producenterne sælger, men mange forbrugere har betalt meget højere priser til mellemhandlere for at komme i besiddelse af varen. Også prisen på bly er steget, men dette metal er af mindre betydning for oprustningen end kobber og zink, og i modsætning til kobber- og zinkprisen ligger blyprisen stadig under efterkrigstidens maksimum.

Uld.

Uld var af alle varer den, den før Koreakrigen var steget stærkest i pris i sammenligning med 1939, og siden er der på uldauktionerne i den nye sæson konstateret yderligere prisstigninger på 50 % og derover. Herefter er priserne i gennemsnit omkring 10 gange så høje som før den anden verdenskrig. Produktionen har siden 1945 været langsomt stigende og regnes i 1950 at ville komme til at ligge i nærheden af gennemsnittet for femårsperioden 1936—40, men forbruget har kun kunnet dækkes ved tilskud fra de store uldlagre, der under krigen var opsamlet i de uldproducerende engelske dominions, Australien, New Zealand og Sydafrika. U.K. — Dominion Wool Disposals Ltd., den såkaldte Joint Organization, rådede ved krigens slutning over ca. 10.5 mill. baller uld, men heraf resterede pr. 30. juni 1950 kun 484.000 baller eller ca. 70.000 tons. For 1949—50 er uldforbruget anslået til 1.970.000 tons mod en produktion i 1949 på ca. 1.720.000 tons (3790 mill. lb.), og selv om der regnes med, at produktionen i 1950 vil stige til ca. 1.765.000 tons (3890 mill. lb.), bliver der tale om en ikke uvæsentlig nedgang i det samlede udbud fra den løbende produktion og Joint Organization's lagre, medens på den anden side oprustningen stiller sine krav også på dette område.

De meget lønnende uldpriser vil naturligvis have en tendens til at fremkalde forøget produktion, men nogen væsentlig forøgelse af udbudet på kort sigt kan ikke ventes. Derimod kan konkurrence fra kunstfiberindustrien tænkes at få

indflydelse på uldprisen, hvis produktionen af disse stoffer kan udvides tilstrækkelig stærkt og hurtigt. Verdensproduktionen af celluld var i 1949 med 476.000 tons godt dobbelt så stor som i 1945, men endnu langt fra rekordproduktionen i 1941, der var på 704.000 tons. For at begrænse prisstigningen på uld har man fra amerikansk side været inde på tanken om, at auktionssystemet, der er den almindelige salgsform, skulle afskaffes, men har mødt afgjort modstand fra dominions. Fra australsk side har man også modsat sig, at der gennemføres en ordning, hvorefter den uldmængde, der svarer til den amerikanske regerings behov, sættes til side inden auktionerne begynder, men iøvrigt betales med gennemsnittet af auktionspriserne for de pågældende kvaliteter. Efter hvad der er meddelt, drejede det sig om 100 mill. lb. (ren) uld, hvilket er ca. en sjettedel af det nuværende amerikanske forbrug til civile formål. Iøvrigt kan i denne forbindelse nævnes,, at udviklingen på råvaremarkederne har givet anledning til, at Marshallorganisationen i Paris (O.E.E.C.) er gået i gang med at undersøge mulighederne for at tilvejebringe fordelingsordninger for vigtige råvarer, og at spørgsmålet også har været fremme i Atlantpagtlandenes organisation.

Verdens uldproduktion[1]
(mill. lb., urenset).

	Gnstl. 1936-40	1947	1948	1949	1950
Nordamerika	452	335	305	274	265
Europa	483	397	431	444	454
U.S.S.R.	310	286	305	315	325
Asien	344	342	354	353	366
Sydafrika	639	754	689	706	716
Afrika	337	268	281	278	286
Australien og New Zealand	1366	1335	1398	1416	1475
Ialt	3930	3720	3763	3790	3890

[1] U.S. Office of Foreign Agricultural Relations.

Bomuld.

Den stigning, der i de sidste måneder har fundet sted i bomuldsprisen, må ses i forbindelse med den store nedgang i den amerikanske bomuldshøst, der for 1950 er anslået til knap 10 mill. baller mod over 16 mill. baller i 1948. Denne nedgang, der kun delvis opvejes af større bomuldsproduktion uden for U.S.A., er i første række et resultat af den indskrænkning af det beplantede areal (fra 21.6 mill. acres i 1949 til 19 mill. acres i 1950), der var blevet gennemført for at begrænse statsstøtten til bomuldsprisen, men skyldes også i nogen grad lavere udbytte pr. acre. Inklusive overførsel fra 1949—50 vil der i 1950—51 ialt være knap 16 mill. baller amerikansk bomuld til rådighed, hvilket er 5 mill. baller mindre end i 1949—50, og for at sikre den amerikanske industri, hvis forbrug i 1949—50 var på 8.7 mill. baller, tilstrækkelig bomuld i indeværende høstår, er eksporten for de 8 måneder august 1950—marts 1951

blevet begrænset til 3.5 mill. baller. (Eksport i høståret 1949—50: 6 mill. baller). Desuden er bomuldsdyrkningen igen blevet givet fri.

Produktion, forbrug og beholdninger af bomuld.
(mill. baller)

	1938-39	1948-49	1949-50	1950-51
Verdensproduktion	29.5	28.9	31.2	27-28
Beholdninger 1. aug.	24.8	14.7	14.8	17.0
Produktion + beholdninger	54.3	43.6	46.0	44-45
Forbrug	30.7	28.8	29.0	
Beholdninger 31. juli	23.6	14.8	17.0	

Hvede og majs.

Ligesom bomuldshøsten var også U.S.A.s hvede- og majshøst mindre end i 1949. Pr. 1. oktober anslog landbrugsministeriet hvedehøsten til 1010 mill. bushels (1 bushel hvede = ca. 27 kg) mod 1146 mill. bushels i 1949 og majshøsten til 3118 mill. bushels (1 bushel majs = ca. 25 kg) mod 3378 mill. bushels. Både hvede- og majsdyrkerne var i 1950 underkastet indskrænkninger med hensyn til det tilsåede areal som betingelse for at komme ind under støttelovgivningen. For majs var der planlagt en arealindskrænkning på 13 %, men en del af farmerne foretrak at bevare deres frihed og give afkald på statsstøtten, og i virkeligheden gik det tilsåede areal kun ned med 4 %. Inklusive de store overførsler fra 1949—50 vil der i 1950—51 være lige så megen amerikansk hvede og majs til rådighed som i det foregående høstår, men uden for U.S.A. er majshøsten i 1950 faldet dårligt ud både i Argentina og Sydøsteuropa, og majsnoteringen i Chicago var i september ca. 25 % højere end et år i forvejen. Nedgangen i hvedehøsten i U.S.A. opvejes derimod i alt væsentligt af stigningen i Canadas hvedehøst, der er anslået til 465 mill. bushels mod 367 mill. bushels i 1949, og de hvedeeksporterende landes eksportoverskud vil ifølge „Corn Trade News" stige til 1550 mill. bushels mod 1482 mill. bushels i det foregående år.

Eksportoverskud af hvede
(mill. bushels)

	1949-50	1950-51
U.S.A.	742.0	718.0
Canada	326.0	425.0
Argentina	120.8	124.0
Australien	194.5	188.8
Frankrig	68.0	54.4
Pakistan	14.8	24.0
Rusland og Donaulandene m. fl.	16.0	16.0
Ialt	1482.1	1550.2

Den 31. juli havde *den internationale hvedeoverenskomst* været i kraft et år. Ved denne er der for hvert af de hvedeeksporterende lande med undtagelse af

U.S.S.R. og Argentina, der ikke er deltagere i overenskomsten, fastsat en eksportkvota, som det har forpligtet sig til at sælge til en pris af højst 1.80 $ pr. bushel. De fleste af de hvedeimporterende lande har tiltrådt overenskomsten, og for hvert af disse er der omvendt fastsat en importkvota, som det har ret til at købe til den nævnte maksimumspris, og som det har pligt til at købe, hvis prisen ikke overstiger et vist minimum, der for 1949—50 var fastsat til 1.50 $ pr. bushel, og som i de følgende tre år sættes ned med 10 cents årlig til 1.20 $ i 1952—53. Den samlede kvota var for 1949—50 525 mill. bushels, men den udnyttedes kun for 432 mill. bushels, hvilket var ca. 53 % af verdenshandelen i hvede og hvedemel. U.S.A.s eksportkvota udgjorde i 1949—50 236 mill. bushels, men den faktiske eksport i henhold til den internationale overenskomst blev kun 163 mill. bushels. Alligevel måtte den amerikanske regering betale farmerne ca. 100 mill. $ til dækning af forskellen mellem eksportprisen på 1.80 $ pr. bushel og den langt højere hjemmemarkedspris.

U.S.A.

Koreakonflikten og den økonomiske aktivitet.

De første virkninger af krigen i Korea på den amerikanske økonomi viste sig i en voldsom indkøbsbølge, fremkaldt af frygt for vareknaphed og prisstigning. Industrien, hvis produktion allerede i juni var nået op over niveauet i slutningen af 1948 og dermed var større end på noget tidspunkt siden 1945, oversvømmedes af nye bestillinger, og for september er Federal Reserve Board's produktionsindeks beregnet til 211 (1935—39 = 100) mod 199 i juni. Af denne stigning faldt kun en mindre del på produktionen af våben og krigsmateriel, som i de kommende måneder vil stige stærkt. Forsvarsbudgettet for 1950—51 blev i januar anslået til 13.5 mld. $, men vil efterhånden som udvidelsen af de militære styrker og deres udrustning skrider frem stige til langt over det dobbelte; selv herefter vil det dog formentlig kun udgøre en god halv snes procent af bruttonationalproduktet, der før krigen i Korea var nået op på ca. 270 mld. $.

Der er et langt spring herfra til tilstandene under den anden verdenskrig, da militærudgifterne lagde beslag på næsten halvdelen af nationalproduktet, og da boligbyggeriet og produktionen af automobiler og andre varige forbrugsgoder sattes i stå for at frigøre arbejdskraft og produktionsanlæg til krigsvigtige formål. Alligevel må man regne med, at den forestående oprustning ikke vil kunne gennemføres uden indskrænkninger i den civile produktion på en række områder.

Knaphed på produktionsfaktorer.

Hverken hvad angår arbejdskraft eller produktionsanlæg synes U.S.A. at råde over større uudnyttede reserver. Antallet af arbejdsløse var i september

gået ned til ca. 2.3 millioner, hvilket kun var lidt mere end under højkonjunkturen i 1948, og alene den planlagte fordobling af de væbnede styrker vil kræve 1.5 mill. mand. En forøgelse af arbejdsindsatsen vil imidlertid kunne ske gennem en forlængelse af arbejdstiden, og tendenser i denne retning har kunnet iagttages i de sidste måneder.

Beskæftigelse og arbejdsløshed.
(mill.)

	Sept. 1949	Juni 1950	Juli 1950	Aug. 1950	Sept. 1950
De væbnede styrker	1.5	1.3	1.3	1.3	1.5
Beskæftigede i landbruget	8.2	9.1	8.4	8.2	7.8
Beskæftigede uden for landbruget	51.2	52.4	52.8	54.2	53.4
Civilt beskæftigede ialt	59.4	61.5	61.2	62.4	61.2
Arbejdsløse	3.4	3.4	3.2	2.5	2.3

En vis indskrænkning af den civile produktion for at skaffe plads til en rustningsproduktion af den størrelse, der synes at skulle blive tale om, vil også være nødvendig på grund af, at eksisterende produktionsanlæg allerede er udnyttet fuldt ud. Dette er således tilfældet i den industri, der i første række har interesse i denne forbindelse, stålindustrien, hvor produktionen siden foråret har ligget på et niveau, der svarer til en årsprodktion af ca. 100 mill. short tons, hvilket netop er den nuværende kapacitet. Ifølge en udtalelse af handelsminister Sawyer har stålindustrien planer om at forøge produktionskapaciteten med 9.4 mill. tons i løbet af de kommende to år, således at U.S.A. fra udgangen af 1952 skulle være i stand til at producere ca. 110 mill. tons stål om året, men en sådan udvidelse vil naturligvis selv kræve betydelige stålmængder, således at der foreløbig vil blive mindre til overs til andre formål.

U.S.A.'s stålindustri
(mill. short tons)

	Kapacitet pr. 1. januar	Produktion
1939	81.8	52.8
1940	81.6	67.0
1941	85.2[1]	82.8
1942	88.9[1]	86.0
1943	90.6[1]	88.8
1944	93.9[1]	89.6
1945	95.5	79.7
1946	91.9	66.6
1947	91.2	84.9
1948	94.2	88.6
1949	96.1	77.5
1950	99.4	

[1] Gennemsnit af kapaciteten pr. 1. januar og 1. juli.

Amerikanske konjunkturtal.

		Priser[1]			Industri-produktion[2]	Bygge- og anlægsvirksomhed[3]		Arbejdsmarked			Detail-omsætning[7]	Udenrigshandel		Aktiekurser[10]	Personlige[11] indkomster	Bruttonational-produkt[12]
		Engrospriser		Leveomkostninger		Ialt	Boligbyggeri	Beskæftigede[4]	Arbejdsløshed[5]	Arbejdsløn[6]		Import[8]	Eksport[9]			
		Samlet Indeks	Landbrugsprodukt.													
		1926 = 100 *	1926 = 100 *	1935-39 = 100 *	1935-39 = 100 *	1923-25 = 100 *	1923-25 = 100 *	Mill. *	Mill. *	Cents *	1935-39 = 100 *	Mill. $ *	Mill. $ *	1935-39 = 100 *	Mld. $ *	Mld. $ *
	1938	79	69	101	89	64	45	30.3[13]	8.1[14]	63	98	163	258	88	68	85
	1945	106	128	128	203	68	26	40.1	1.0	102	198	345	817	122	172	215
	1946	121	149	139	170	153	143	41.4	2.3	108	259	409	812	140	178	211
	1947	152	181	159	187	157	142	43.4	2.1	122	304	478	1274	123	191	233
	1948	165	188	171	192	190	162	44.2	2.1	133	335	589	1051	124	210	259
	1949	155	166	169	176	211	192	43.0	3.4	140	330	552	999	121	206	256
Juli	1949	154	166	169	161	209	200	42.6	4.1	141	328	456	899	118	204	—
Aug.	—	153	162	169	170	229	228	43.0	3.7	140	330	491	880	122	204	—
Sept.	—	154	163	170	174	246	254	43.5	3.4	141	337	531	906	124	203	254
Okt.	—	152	160	169	166	263	269	42.6	3.6	139	330	559	850	127	202	—
Nov.	—	152	157	169	173	265	256	42.8	3.4	139	329	594	836	129	206	—
Dec.	—	151	155	168	179	262	255	43.7	3.5	141	326	605	943	133	208	254
Jan.	1950	152	155	167	183	242	245	42.1	4.5	142	336	623	746	135	215	—
Febr.	—	153	159	167	180	263	260	41.7	4.7	142	344	600	773	137	215	—
Marts	—	153	159	167	187	275	278	42.3	4.1	142	345	664	868	139	219	263
April	—	153	159	167	190	284	298	42.9	3.5	143	344	583	810	142	214	—
Maj	—	156	165	169	195	274	303	43.3	3.1	144	351	659	825	147	215	—
Juni	—	157	166	170	199	291	325	43.9	3.4	145	363	686	876	148	217	270
Juli	—	163	176	173	196	325	369	44.1	3.2	146	394	711	774	138	221	—
Aug.	—	166	178	173	209	334	362	45.1	2.5	146	394	819	761	147	225	—
Sept.	—	170	180	174	211	331	341	45.7	2.3	148	376	858	910	152	228	284

* Tallene for 1938 og 1945—49 (de første 6 rækker) er gennemsnit for 12 måneder. [1] Bureau of Labor Statistics. [2] Federal Reserve Board's sæsonudjævnede indeks. [3] Værdien af byggekontrakter efter F. W. Dodge Corp.; indekset udjævnet for sæsonsvingninger af F. R. B. [4] Antal beskæftigede („employees") uden for landbruget ifl. Bureau of Labor. Af det samlede antal beskæftigede i sept. 1950, 45.7 millioner, faldt 15.7 mill. på industrien, 1.0 på minedrift, 2.6 på bygge- og anlægsvirksomhed, 4.1 på transport og off. forsyningsvirksomheder, 9.7 på handel, 1.8 på pengeinstitutter, 4.8 på tjenesteydelser og 6.0 var off. ansatte. [5] Bureau of Census. [6] Gnstl. timefortjeneste i fabriksindustrien. [7] Survey of Current Business' sæsonudjævnede indeks. [8] Generalindførsel. [9] Inkl. reeksport; omfatter også hjælp til udlandet („foreign aid and relief"). [10] Standard and Poor's Corp., omfatter 416 industri-, jernbane- og „public utility" selskaber. [11] „Personal income". Tallene er udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til tal for et helt år. [12] Kvartalstallene er udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til tal for et helt år. [13] 1939. [14] 1940.

Indkomstudviklingen.

Medens knaphed på arbejdskraft, råstoffer og produktionskapacitet utvivlsomt vil nødvendiggøre indskrænkninger i den civile produktion, må der på den anden side regnes med stærkt stigende pengeindtægter. Allerede i august var „personal incomes before taxes" nået op på et niveau svarende til 225 mld. $ om året mod 217 mld. $ i juni. Selv om produktionen af boliger, automobiler og andre varige forbrugsgoder trods forceret oprustning i den kommende tid vil kunne holdes på et niveau, der målt med enhver anden målestok end de sidste måneders rekordproduktion må kaldes højt, må man derfor være forberedt på, at den ikke vil kunne dække efterspørgslen. (I denne forbindelse kan det dog nævnes, at omsætningen i detailhandelen efter panikindkøbene i de første uger af Koreakrigen efterhånden har antaget en roligere karakter).

Inflationsbegrænsende foranstaltninger.

Den inflationstendens, der således er opstået, er hidtil især søgt imødegået ved kreditpolitiske foranstaltninger og skatteforhøjelser, men Defense Production Act, der blev underskrevet den 8. september, åbner desuden mulighed for at indføre rationering af forbrugsvarer og direkte kontrol af lønninger og priser. Andre bestemmelser i loven tager sigte på at sikre rustningsbestillingerne fortrinsret med hensyn til råstoffer og produktionskapacitet og bemyndiger regeringen til at iværksætte kontrol med afbetalingshandelen og realkrediten. De kreditpolitiske bemyndigelser, der er overladt til Federal Reserve Board, blev straks benyttet til fra den 18. september at indføre restriktioner på afbetalingshandelen gennem påbud om mindsteudbetaling og fastsættelse af maksimum for afdragstiden. Efter at betingelserne den 16. oktober er strammet yderligere, kræves der ved køb af automobiler på afbetaling en kontant udbetaling på mindst 33 % af købesummen, for vaskemaskiner, køleskabe, radio- og fjernsynsapparater m. m. er den tilsvarende procent 25 og for møbler og gulvtæpper 15, og restkøbesummen skal i alle tilfælde afdrages over højst 15 måneder. Dette er en væsentlig stramning af kreditbetingelserne i sammenligning med, hvad der var almindeligt før den 18. september.

Indførelsen af restriktioner på afbetalingshandelen må ses på baggrund af, at de udestående afbetalingskrediter i august var steget til over 13 mld. $ mod 9.6 milliarder i august 1949. I samme tidsrum har adgangen til lån på gunstige betingelser været en medvirkende årsag til den enestående udvidelse af boligbyggeriet, som har fundet sted. Ifølge Federal Reserve Board's statistik blev der i første halvår 1950 ydet nye lån i 1—4 familiers huse på ialt 6.6 mld. $, og den samlede udestående prioritetsgæld i boliger af denne kategori forøgedes med næsten 3 mld. $ til 40 mld. $, hvilket var ca. det dobbelte af gælden i 1945, medens nettotilvæksten i hele året 1949 kun var 3.7 milliarder. Ialt påbegyndtes i de første 8 måneder af 1950 næsten 1 million boliger eller kun lidt færre end i hele 1949, men i september mærkedes virkningerne af, at der fra den 18. juli var gennemført forskellige indskrænkninger med hensyn til statsgarantien for boliglån. Den 10. oktober udstedte Federal Reserve Board

i henhold til bemyndigelsen i Defence Production Act en forordning, der yderligere vil vanskeliggøre finansieringen af boligkøb, og hensigten synes at være at begrænse boligproduktionen i 1951 til ca. 800.000 lejligheder.

Antal påbegyndte lejligheder[1]
(tusinder)

		Ialt	Heraf 1-families huse
1924	.....	893	534
1925	.....	937	572
1926	.....	849	491
1947	.....	849	740
1948	.....	932	763
1949	.....	1025	792
Jan. 1950	.....	79	62
Feb. —	.....	83	68
Marts —	.....	117	95
April —	.....	133	110
Maj —	.....	149	125
Juni —	.....	144	—
Juli —	.....	144	—
Aug. —	.....	141	—
Sept. —	.....	115	—

[1] Omfatter ikke boliger, der opføres i forbindelse med landbrugsbedrifter.

Foruden de kreditindskrænkende foranstaltninger på disse to specielle områder må nævnes, at Federal Reserve Bankerne i slutningen af august forhøjede diskontoen fra 1½ til 1¾ %. Hvad angår den direkte kontrol med produktionen er der i henhold til Defence Production Act oprettet en National Production Authority, som bl. a. har udstedt forbud mod at holde større lagre end højst nødvendigt af en lang række vigtige råstoffer og indført et prioritetssystem for rustningsbestillinger. Der er også udnævnt en Economic Stabilization Administrator, under hvem den eventuelle pris- og lønkontrol skal sortere.

Prisudviklingen.

Fra Koreakrigens begyndelse til omkring midten af september steg det samlede engrosprisindeks fra 157 til 170 (1926 = 100), det samme som i august 1948, men i de følgende uger gik det lidt tilbage, hvilket dog udelukkende skyldtes nedgang i priser på landbrugsprodukter og levnedsmidler, medens indekset for andre varer fortsatte opgangen. I december 1949 var engrosprisindekset faldet til 151, og i løbet af de første 9 måneder af 1950 androg prisstigningen altså ialt ca. 12 %. Stigningen i leveomkostningerne har været væsentlig svagere, nemlig fra 167 (1935—39 = 100) i januar kvartal til 174 i sept. eller 3—4 %, men også på dette område var man dermed nået op på eller i nærheden af højdepunktet i 1948 (175). Den gennemsnitlige timefortjeneste i industrien var

i august ca. 7 % større end i august 1948, og man kan derfor gå ud fra, at reallønnen for mange arbejdere trods prisstigningen i 1950 fremdeles var højere end ved afslutningen af prisstigningsperioden i 1948. Den stærke konkurrence om arbejdskraften har imidlertid i høj grad styrket fagforeningernes forhandlingsposition, og adskillige betydelige lønforhøjelser er allerede gennemført, først og fremmest i automobilindustrien. Som nævnt i forrige hefte af „Økonomi og Politik" gik General Motors i maj med til en overenskomst, der indeholdt store forbedringer for arbejderne, og de andre foretagender i branchen har fundet det opportunt at følge trop, selv om deres overenskomster med fagforeningen endnu ikke var udløbet. Chrysler gjorde begyndelsen ved i slutningen af august frivilligt at forhøje timelønnen med 10 cents for ufaglærte og 15 cents for faglærte og give de månedslønnede funktionærer et løntillæg på 7 % (den gennemsnitlige timefortjeneste i automobilindustrien lå ved midten af 1950 omkring 175 cents), og senere har bl. a. Ford ikke blot indrømmet sine arbejdere lønforhøjelser, men også ændret pensionsordningen, således at denne nu er mere fordelagtig for arbejderne end General Motors' tilsvarende. I mange af de nye overenskomster, derunder også Ford's, er der ligesom i overenskomsten med General Motors' indført automatisk regulering af lønnen i tilfælde af prisstigning og et årligt tillæg for produktivitetsstigning.

Skatteforhøjelser.

Medens regeringen har tøvet med at gøre brug af sine beføjelser til at indføre kontrol med priser og lønninger, har kongressen gennemført skatteforhøjelser, der er anslået at ville indbringe 4.5—5 mld. $ om året. Forhøjelsen rammer både personlige indkomster og selskabsfortjenester; disse sidste beskattes nu efter satsen 45 % mod hidtil 38 %. Det ventes, at der desuden vil blive fremsat forslag om en merindkomstskat og muligvis også om yderligere forhøjelse af selskabsskatten. Iøvrigt var skatteindtægterne i forvejen stærkt stigende som følge af de voksende indkomster, og til trods for Koreakrigen og oprustningen var underskuddet i indeværende finansår (der begyndte den 1. juli) i midten af oktober kun 124 mill. $ mod 2344 mill. $ på samme tid i 1949. I januar regnedes der for 1950—51 med et underskud på over 5 mld. $, men med de foretagne skatteforhøjelser og de stigende indkomster ventes det nu, at der trods de stigende militærudgifter vil kunne opnås balance eller muligvis endda et overskud i indeværende finansår.

Betalingsbalancen.

De sidste måneders begivenheder har i høj grad forstærket tendensen mod ligevægt på betalingsbalancen. Øget økonomisk aktivitet og voksende indkomster i et land medfører altid en stigende efterspørgsel efter udenlandske varer og tjenesteydelser, og den faktor, der har bidraget mest til at skabe ligevægt på betalingsbalancen, har da også været en fortsat stigning i importen, der i august for første gang i 13 år oversteg eksporten, i forbindelse med større efterspørgsel efter udenlandsk tonnage. Allerede i første halvdel af 1950 var overskudet på

U.S.A.s betalingsbalance.
(Mill. $)

	Jan. kvt. 1949	Apr. kvt. 1949	Juli kvt. 1949	Okt. kvt. 1949	Jan. kvt. 1950	Apr. kvt. 1950
Eksport	3448	3455	2770	2664	2448	2582
„Usynlige" indtægter	875	987	915	842	823	898
Ialt	4323	4442	3685	3506	3271	3480
Import	1960	1761	1593	1830	1961	1993
„Usynlige" udgifter	590	657	753	571	606	748
Ialt	2550	2418	2346	2401	2567	2741
Overskud på løbende poster	1773	2024	1339	1105	704	739
Marshallhjælp og andre off. og priv. ydelser (unilateral transfers)	1521	1683	1403	1212	1130	1226

betalingsbalancens løbende poster gået ned til ca. en trediedel i sammenligning med april kvartal 1949, og for juli kvartal vil statistiken formentlig til sin tid vise, at overskudet yderligere er svundet meget stærkt ind, og at hovedparten af Marshall-hjælpen og andre lån og ydelser derfor har kunnet anvendes til forøgelse af udlandets guld- og dollarbeholdninger. Af ovenstående tabel fremgår, at Marshallhjælp m. m. i tidsrummet fra devalueringerne i slutningen af september 1949 til 30. juni 1950 oversteg overskudet på betalingsbalancens løbende poster med godt 1000 mill. $, men i samme tidsrum forøgedes udlandets guld- og dollarbeholdninger med det dobbelte, ca. 2000 mill. $, og dette tal var ifølge National City Bank ult. september steget yderligere til ca. 3000 mill. $. Heri indgår nyproduceret guld med ca. ½ milliard $, men forklaringen på denne stærke stigning må iøvrigt søges i en betydelig kapitaleksport fra U.S.A. For en del drejer det sig om langfristede investeringer, men i den sidste tid navnlig om „hot money", hvis ejere spekulerer i muligheden af en revaluering af i første række det engelske og australske pund. Iøvrigt kan nævnes, at der siden Koreakrigens begyndelse har vist sig en stigende tilbøjelighed fra udlandets side til at ombytte dollarfordringer med guld. Herved er U.S.A.s guldbeholdning i de tre måneder fra 30. juni til 27. september gået ned med 757 mill. $ eller 3%.

ENGLAND

Den engelske økonomi udviklede sig i juli kvartal efter de samme retningslinier som i de foregående måneder siden pundets devaluering i september 1949, med fuld beskæftigelse og stigende produktion og eksport. Den stærke opgang i råvarepriserne havde endnu ikke givet sig udslag i væsentlig højere priser for forbrugerne, men man nærmede sig øjensynlig stærkt det tidspunkt, da dette ville ske. Det var også klart, at lønsatserne ikke længe ville kunne fastholdes på samme niveau som hidtil. Den forøgelse af pengeindtægterne, der bliver en følge af lønforhøjelserne, vil sammen med de stigende udgifter til forsvaret i den kommende tid have en tendens til at forstærke efterspørgselen efter varer til inve-

stering og forbrug samtidig med, at den civile produktion vil få vanskeligere kår, fordi oprustningen vil lægge beslag på en større andel af landets arbejdskraft og produktionskapacitet.

Oprustningens økonomiske følger.

Den 4. august offentliggjordes den engelske regerings svar på præsident Trumans forespørgsel til Atlantpagtlandene om deres bidrag til det fælles forsvar. Den engelske regering erklærede sig heri rede til under forudsætning af amerikansk hjælp at forøge forsvarsudgifterne til 3400 mill. £ i de kommende tre år, men efter at der er gennemført en forhøjelse af de militære lønninger, og tjenestetiden for de værnepligtige er forlænget fra 18 måneder til 2 år, regnes der nu med 3600 mill. £. Et forsvarsprogram af denne størrelse repræsenterer ifølge premierminister Attlees udtalelser i underhuset den 12. september hvad der kan gennemføres uden at gribe til kontrol med arbejdskraftens anvendelse og beslaglæggelse af allerede eksisterende eller opførelse af nye fabrikker.

Efter det oprindelige budget ville forsvarsudgifterne i finansåret 1950—51 udgøre ca. 780 mill. £, og i sammenligning hermed betyder det nye forsvarsprogram på 3600 mill. £ for tre år altså en samlet udgiftsforøgelse på 1260 mill. £, en stigning på over 50 %. For 1950—51 vil der dog ifølge finansminister Gaitskell kun blive tale om tillægsbevillinger på ca. 70 mill. £, hvorved statens samlede udgifter til forsvaret i indeværende finansår kommer op på ca. 850 mill. £. Af denne udgiftsstigning skyldes godt 30 mill. £ mandskabsforøgelsen og lønstigningerne, medens knap 40 mill. £ regnes at ville medgå til betaling for krigsmateriel i tiden indtil 31. marts 1951, men allerede i begyndelsen af september var der dog afgivet bestillinger til et beløb af over 50 mill. £. I det hele vil de 1260 mill. £ ifølge Gaitskell fordele sig med ca. en trediedel på forøgede personaleudgifter og udgifter til civilforsvaret og med ca. to trediedele — 850 mill. £ — på produktion af våben og krigsmateriel.

Spørgsmålet om finansieringen af oprustningen er udskudt til afgørelse senere, når omfanget af den amerikanske hjælp er kendt. Så længe dette ikke er tilfældet, mangler også en vigtig forudsætning for at kunne skønne over oprustningens økonomiske virkninger, men det kan dog nævnes, at finansminister Gaitskell har anslået, at der vil blive brug for 250.000 flere arbejdere i rustningsindustrierne. Hertil må lægges den arbejdskraft, der unddrages den civile produktion gennem forøgelsen af de væbnede styrker. Alene som følge af forlængelsen af tjenestetiden for de værnepligtige vil de civile erhverv i tiden oktober 1950—marts 1951 miste 77.000 mand.

Industriproduktionen.

Både det officielle indeks for industriproduktionen og det af London & Cambridge Economic Service beregnede har i den forløbne del af 1950 ligget på et højere niveau end i de tilsvarende måneder i 1949, jvfr. omstående diagram, og den væsentligste del af stigningen synes at skyldes større produktion pr. arbejdstime. I „Economic Survey" for 1950 var der regnet med en for-

Engelske [a]) *konjunkturtal.*

	Priser		Industriproduktion		Boligbyggeri[5]		Arbejdsmarked				Detailomsætning[8]	Udenrigshandel		Aktiekurser[11]
							Beskæftigelse[6]							
	Engrospriser[1]	Leveomkostninger[2]	Central Statistical Office[3]	London & Cambridge Economic Service[4]	Antal boliger under opførelse	Antal boliger fuldført	Samlet antal beskæftigede	Fabriksindustrien	Arbejdsløshed	Arbejdsløn[7]		Import[9]	Eksport[10]	
	1938 = 100 *	Juli 1914 = 100 *	1946 = 100 *	1946 = 100 *	1000 †	1000 *	Mill. †	Mill. †	1000 †	Sept. 39 = 100 *	1947 = 100 *	Mill £ *	Mill. £ *	1938 = 100 *
1938	100	156	—	—	—	30.0	17.9	6.8	1688	100	65	77	44	100
1945	167	203	—	—	26	0.2	16.3	6.8	103	150	76	92	38	127
1946	173	204	100	100	204	4.1	17.3	6.6	359	162	88	108	80	138
1947	189	203	108	109	253	10.5	18.6	7.1	256	168	100	149	100	145
1948	216	108	121	121	188	17.5	19.1	7.3	282	106	114	173	137	139
1949	227	111	129	129	195	16.0	22.2	8.3	243	109	125	189	154	132
Juli 1949	226	111	118	120	—	14.6	22.2	8.2	243	109	124	187	146	125
Aug. —	226	111	119	118	—	14.3	22.2	8.3	261	109	115	200	141	123
Sept. —	228	112	132	132	198	16.8	22.2	8.3	268	109	120	181	146	131
Okt. —	234	112	135	137	—	16.4	22.3	8.4	300	109	132	199	161	129
Nov. —	237	112	140	140	—	16.4	22.3	8.4	324	109	137	201	166	124
Dec. —	238	113	131	130	195	17.4	22.2	8.4	330	109	163	196	159	128
Jan 1950	241	113	135	134	—	14.3	22.3	8.4	372	110	115	201	182	127
Febr. —	242	113	141	139	—	14.1	22.2	8.4	373	110	122	182	161	129
Marts —	242	113	144	143	195	19.4	22.2	8.4	347	110	133	221	191	127
April —	246	114	135	132	—	14.9	22.3	8.4	329	110	131	211	156	129
Maj —	251	114	141	136	—	17.0	22.3	8.4	315	110	141	229	188	131
Juni —	252	114	142	141	199	18.1	22.4	8.4	282	110	134	239	182	138
Juli —	256	114	134	129	—	17.0	22.4	8.4	272	110	137	225	189	133
Aug. —	260	113	125	121	—	14.9	22.4	8.4	288	110	130	215	197	135
Sept. —	268	114	144	140	204	17.4	22.4	8.5	284	110	139	194	181	139

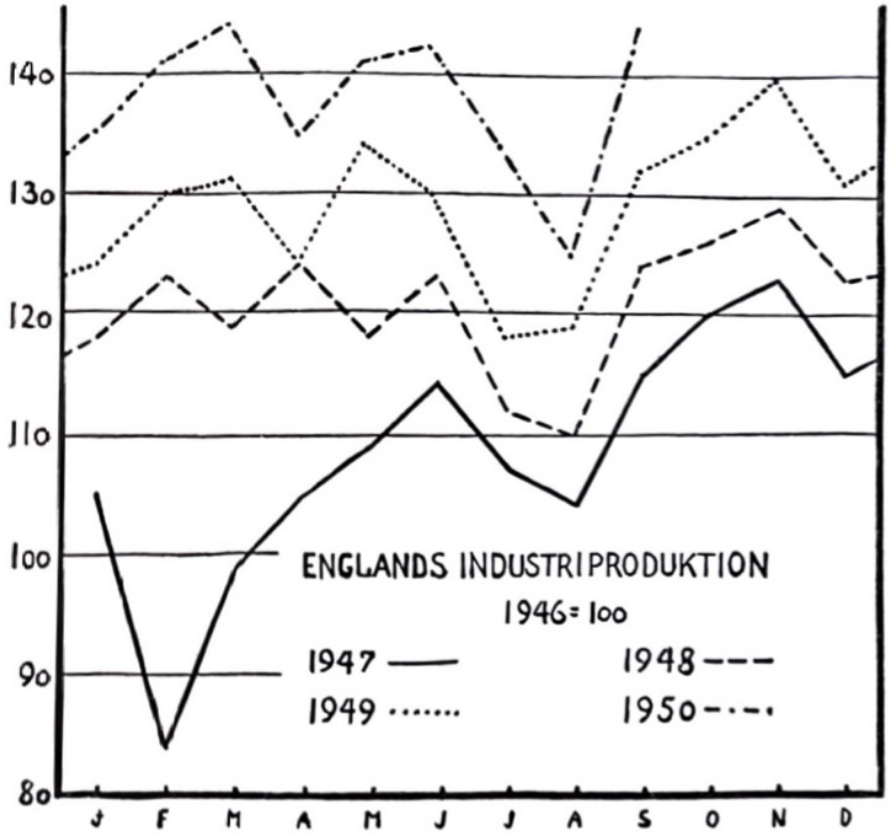
a) Priser, industriproduktion, arbejdsløn og udenrigshandel refererer til Det forenede Kongerige (England & Wales, Skotland og Nordirland), boligbyggeri, beskæftigelse og arbejdsløshed samt detailomsætning til Storbritannien (England & Wales, Skotland).

* Tallene for 1938 og 1945—49 (de første 6 rækker) er gennemsnit for 12 måneder.

† Tallene for 1938 og 1945—49 (de første 6 rækker) gælder for juli (beskæftigelse, arbejdsløshed) eller december.

[1] Board of Trade. [2] Ministry of Labour. Fra juni 1947 nyt indeks med basis juni 1947. [3] Inkl. rustningsproduktion („finished munitions"). [4] Ekskl. rustningsproduktion. [5] Ministry of Health. Permanente boliger. [6] Fra 1949 ny serie, der i modsætning til den tidligere omfatter privat hushjælp og beskæftigede over pensionsalderen (65 år for mænd og 60 år for kvinder). Desuden tælles nu halvdagsarbejdere som heldagsarbejdere. Til sammenligning anføres, at tallene efter den nye opgørelse medio juli 1948 var 21.9 og 8.1. [7] Ugentlige lønsatser. Fra juni 1947 nyt indeks med basis juni 1947, omfattende industri, landbrug, off. forsyningsvirksomheder, detailhandel m. m. [8] Varehuse, kædebutikker og brugsforeninger. [9] Generalindførsel. [10] Inkl. reeksport. [11] London & Cambridge Economic Service. Industriaktier den 15. i hver måned.

øgelse af produktiviteten med 3½ %, men så vidt man kan skønne har stigningen været betydelig kraftigere. Under forudsætning af at denne stigning fortsættes i de kommende år, vil oprustningen kunne gennemføres, uden at det går ud over den civile produktion i samme grad som rustningsproduktionen forøges. Selv om industriproduktionen som helhed på grund af større produktivitet skulle stige så stærkt, at stigningen helt ud svarede til udgifterne til oprustningen, må man dog gå ud fra, at det alligevel vil blive nødvendigt at indskrænke den civile produktion på en række områder. For det første falder hovedparten af bestillingerne af våben og krigsmateriel på nogle få industrigrene, og selv om der blandt disse findes nogle af dem, der har kunnet opvise de største stigninger i produktiviteten, f. eks. automobilindustrien, må man for det andet regne med, at omstillingen til rustningsproduktion i hvert fald en overgang vil føre til mindsket produktivitet.

Som følge af opgangen i produktionen har industriens kulforbrug været stigende, og det samlede indenlandske forbrug var i de første 9 måneder af 1950 ca. 4 mill. tons større end i de tilsvarende måneder i 1949. Heroverfor stod en produktionsforøgelse på kun ca. 1.8 mill. tons. For at sikre forsvarlige lagre ved vinterens begyndelse viste det sig derfor nødvendigt at holde igen på eksporten, der i første halvår var ca. 1.4 mill. tons større end i første halvår 1949, men derefter i de næste 3 måneder reduceredes med omtrent lige så meget i forhold til det samme tidsrum i 1949. Der synes herefter ikke at være megen udsigt til, at eksporten i 1950 kan nå op på de planlagte 22 mill. tons mod 19.3 mill. tons i 1949. Årsagen til, at kulproduktionen stagnerer trods stadig stigende mekani-

sering, er nedgangen i antallet af minearbejdere, der ved udgangen af september var faldet til under 690.000, det laveste tal i indeværende århundrede. Et år i forvejen var tallet ca. 710.000. Et forslag fra National Coal Board om at antage 5—6000 italienske minearbejdere har været til drøftelse i National Union of Mineworkers, som imidlertid ikke hidtil har taget endelig stilling til spørgsmålet.

Fortsat stigning i £-områdets guld- og dollarbeholdning.

Med de voldsomme prisstigninger på uld, tin, gummi og andre råvarer var det at vente, at sterlingområdets guld- og dollarreserve ville vise en ny opgang i juli kvartal. Dette blev også tilfældet, idet den pr. 30. september er opgjort til 2756 mill. $, 334 mill. $ mere end tre måneder i forvejen og over dobbelt så meget som umiddelbart før devalueringen. Stigningen i juli kvartal var næsten 100 mill. $ mindre end stigningen i april kvartal, men dette kan, som det vil ses af nedenstående oversigt, forklares ved en tilsvarende nedgang i Marshallhjælpen. Iøvrigt er tilvæksten i sterlingområdets guld- og dollarbeholdning i den sidste tid blevet forstærket ved den spekulation i en genopskrivning af pundet, der er opstået. Dette har ikke blot medført en tendens til at udskyde betalingen for importen og en tilsvarende tendens hos eksportører og andre til at fremskynde hjemtagningen af deres dollartilgodehavender, men har også fremkaldt en tilstrømning af udenlandsk kapital, idet der regnes med muligheden af senere at kunne sælge sterling igen til en højere kurs og således opnå en større eller mindre gevinst.

Ændringerne i sterlingområdets guld- og dollarbeholdning.
(Mill. $)

		Beholdning ved period. beg.	Beholdning ved period. slutning	Tilvækst	Heraf: Den canadiske kredit	Dollarlån i den int. valutafond	Marshallhjælp	Rest[1]
Januar kvart.	1949...	1856	1912	56	30	32	324	÷330
April „	„ ...	1912	1651	÷261	30	—	341	÷632
Juli „	„ ...	1651	1425	÷226	29	—	284	÷539
Oktober „	„ ...	1425	1688	263	27	20	247	÷ 31
Januar „	1950...	1688	1984	296	27	—	229	40
April „	„ ...	1984	2422	438	18	—	240	180
Juli „	„ ...	2422	2756	334	—	—	147	187

[1] Det såkaldte dollarunderskud eller -overskud, d.v.s. saldoen på betalingsbalancens løbende poster plus nettoresultatet af kapitalbevægelser.

Udenrigshandel og betalingsbalance.

En af grundene, omend ikke den vigtigste, til stigningen i sterlingområdets guld- og dollarbeholdning, er den forøgelse af Englands egen eksport til U.S.A. og Canada, som har fundet sted siden devalueringen. Medens eksporten til

Nordamerika i de første 9 måneder af 1949 havde en værdi af 384 mill. $, udgjorde den i de samme 9 måneder i 1950 558 mill. $. I samme tidsrum steg den engelske eksport som helhed fra 1358 til 1625 mill. £ og importen fra 1686 til 1910 mill. £, hvorved importoverskudet gik ned fra 328 mill. til 285 mill. £. Der foreligger nu også en opgørelse af Englands betalingsbalance for første halvår 1950. På de løbende poster var der i denne periode et overskud på 52 mill. £, der fremkommer som forskellen mellem et overskud på de „usynlige" poster på 160 mill. £ og et underskud på handelsbalancen på 108 mill. £. I det foregående halvår var de tilsvarende tal ÷ 54, 50 og ÷ 104 mill. £. Hele fremgangen skyldtes altså de „usynlige" poster, hvilket bl. a. må ses i forbindelse med, at en stor del af de rente- og dividendebetalinger m. m., som England må præstere, sker i devaluerede pund, medens omvendt mange af de tilsvarende betalinger, som England modtager, sker i dollars. En særlig stærk stigning fandt sted på posten „andre løbende indtægter (netto)", der bl. a. omfatter de fortjenester, som engelske firmaer i det øvrige sterlingområde har opnået ved salg af råvarer på udenlandske markeder.

Englands betalingsbalance.
(Mill. £)

Løbende udgifter:	1. halvår 1949	2. halvår 1949	1. halvår 1950
Import (f.o.b.)[1]	958	1007	1150
Skibsfart, brutto	95	97	96
Renter, dividender m. m., brutto ...	52	53	55
Turister, brutto	27	46	32
Arv, gaver m. m., netto	18	13	8
Regeringsbetalinger, netto	64	76	63
Ialt	1214	1292	1404
Løbende indtægter:			
Eksport (f.o.b.)	915	903	1042
Skibsfart, brutto	142	138	153
Renter, dividender m. m., brutto ...	78	89	98
Turister, brutto	20	24	26
Andre løbende indtægter, netto	75	84	137
Ialt	1230	1238	1456
Over- eller underskud på de løbende poster	+16	÷54	+52
Heraf:			
Handelsbalancen	÷43	÷104	÷108
„Usynlige" poster	+59	+ 50	+160

[1] Medens importværdien i handelsstatistiken inkluderer fragt og forsikring, opføres udgifterne hertil ved opgørelsen af betalingsbalancen under de pågældende „usynlige poster".

Opdeler man betalingsbalancen efter valutaområder, vil man se, at forbedringen i den totale stilling er nettoresultatet af fremgang i forhold til dollar-

området og Marshall-landene og en forringet stilling over for de øvrige hovedområder. Underskudet over for dollarområdet gik således ned fra 160 til 52 mill. £, ligesom underskudet over for Marshall-landene i sidste halvår 1949 forvandledes til et betydeligt overskud i første halvdel af 1950. Derimod var der en ret betydelig nedgang i overskudet over for de øvrige sterlinglande, hvis pundtilgodehavender (sterling balances) i London fra 1. jan. til 1. juli 1950 forøgedes med 200 mill. £ til 2497 mill. £. Da disse lande i løbet af denne periode har haft et underskud på 80 mill. £ på de løbende poster over for England, er den nævnte stigning i deres pundtilgodehavender på 200 mill. £ udtryk for, at deres dollaroverskud, som er indgået i det samlede sterlingområdes dollarreserver i London, har været 280 mill. £. Andre landes pundtilgodehavender gik i samme tidsrum ned med 69 mill. £, således at Englands samlede kortfristede sterlinggæld ialt forøgedes med 131 mill. £ til 3471 mill. £.

Englands betalingsbalance med de forskellige landområder.
(Mill. £)

Over- eller underskud på løbende poster over for	1. halvår 1949	2. halvår 1949	1. halvår 1950
Dollarområdet	÷142	÷160	÷52
Andre lande på den vestlige halvkugle	+ 27	+ 20	÷ 2
Sterlingområdet	+135	+120	+80
Marshall-landene	+ 11	÷ 29	+51
Øvrige lande	÷ 15	÷ 5	÷25

I forbindelse med omtalen af betalingsbalancen kan nævnes en opgørelse af Englands oversøiske investeringer, som nylig er foretaget af Bank of England i fortsættelse af de undersøgelser, der i en række år før krigen blev foretaget af Lord Kindersley og offentliggjort i „Economic Journal". Undersøgelsen holder sig — ligesom Lord Kindersley's — til den nominelle kapitalværdi af investeringer i værdipapirer, der noteres eller handles uofficielt på børsen i London eller på anden måde er denne bekendt, men den er noget mere fuldstændig.

Medens Lord Kindersley således havde anslået Englands udenlandske investeringer ved udgangen af 1938 til 3324 mill. £, er Bank of England kommet til tallet 3546 mill. £ på dette tidspunkt. Ved udgangen af 1948 var den nominelle værdi af investeringerne faldet til 1960 mill. £, men indtægten var kun gået ned fra 155 mill. £ i 1939 til 116 mill. £ i 1948, idet det navnlig er obligationer med forholdsvis lav rente, der er blevet afhændet, og det gennemsnitlige udbytte af aktierne, der i 1948 udgjorde 46 % af den samlede kapital mod 36 % ti år tidligere, var steget.

Lønforhøjelser.

Som nævnt må man regne med en række større eller mindre lønstigninger i de kommende måneder. På fagforeningskongressen i Blackpool i begyndelsen af september vedtoges en resolution, der opfordrede generalrådet til at opgive bestræbelserne for at bremse lønstigninger og henstillede til regeringen ved lov

at indføre kontrol med aktieselskabernes fortjenester. Siden da er der kommet adskillige nye krav om lønforhøjelser til dem, der i forvejen var fremsat, og i nogle tilfælde er de allerede blevet imødekommet i større eller mindre udstrækning. Landarbejdernes minimalløn vil således blive sat op med 6 s. om ugen, og minearbejderne vil få en lønforhøjelse på ialt ca. 3.5 mill. £ om året. Desuden kan nævnes, at byggefagene forlanger 6 d. mere i timen, og at arbejderne i maskinindustrien m. m., der tidligere på året havde stillet krav om 1 £ mere pr. uge (omend de forkastede et forslag om at gå i strejke på dette spørgsmål) fornylig har afvist et tilbud om 11 og 8 s. om ugen for henholdsvis faglærte og ufaglærte arbejdere. Jernbanerne og de andre nationaliserede transportvirksomheder, der i 1949 havde et nettounderskud på 20.8 mill. £ mod 4.7 mill. £ i 1948, og som trods forhøjelse af godstaksterne også venter et stort underskud i 1950, er også stillet over for krav om lønforhøjelser.

VALUTAOPSKRIVNING OG PENGESANERING I POLEN

Inflationen under krigen og i de første år derefter gik meget vidt i Polen. Ifølge det officielle leveomkostningsindeks var priserne i Warzawa i 1947 i gennemsnit ca. 120 gange så høje som før krigen og fra 1947 til begyndelsen af 1950 var de yderligere steget med ca. 17 %. Dette er den baggrund, mod hvilken det polske parlament den 29. oktober 1950 vedtog en lov, der knyttede den polske valuta til guldet og fastsatte guldindholdet af en zloty til 0.222168 g fint guld, hvilket er det samme som i februar blev fastsat for rublen. Indtil da havde kursforholdet mellem den polske og den russiske valuta været 1000 zloty = 13.25 rubler, men blev derefter 1000 zloty = 10 rubler, og for fremtiden er kursen altså 1 zloty = 1 rubel. Overfor dollars er den nye kurs 4 zloty = 1 $ mod hidtil 400 zloty = 1 $, og en tilsvarende forhøjelse af zloty'ens kurs har naturligvis fundet sted over for de andre vest-valutaer.

Opskrivningen af zloty'en ledsagedes af en drastisk reduktion af pengemængden, idet der gennemførtes en ombytning af de gamle pengesedler med nye i forholdet 100: 1 samtidig med, at tilgodehavender i banker og sparekasser blev nedskrevet tilsvarende, dog således, at indskud på under 100.000 zloty kun reduceredes i forholdet 100 gamle zloty = 3 nye. Lønningerne omregnedes ligeledes til de nye pengeenheder i forholdet 100: 3, og det er hensigten, at priserne skal nedsættes tilsvarende. For så vidt dette sker, vil lønmodtageren altså kunne købe det samme for sin lon som for. Derimod formindskes købekraften af eksisterende likvide beholdninger og større pengeformuer, der holdes i form af bank- og sparekasseindskud, med ⅔; dette må have en stærkt hæmmende virkning på eventuelt luksusbetonet forbrug, såvel som på privat investeringsvirksomhed, såfremt en sådan iøvrigt har haft mulighed for at gøre sig gældende. Herigennem må en deflatorisk virkning udløses, såfremt der ikke træffes modgående forholdsregler i form af større offentlige investeringer. Den omstændighed, at ombytningen af sedler og nedskrivningen af større bank- og

sparekasseindskud sker i et ugunstigere forhold end omskrivningen af små bank- og sparekasseindskud og lønninger og priser, viser, at foranstaltningerne forfølger et politisk formål, hvilket for øvrigt også fremgår direkte af udtalelser af finansminister Dabrowski i parlamentet. De, der i første række rammes ved, at de gamle pengesedler nedskrives med 99 %, er bønderne, og regeringen regner formentlig med, at den ved at konfiskere størstedelen af deres kontante formuer kan fremskynde kollektiviseringen af landbruget.

Den højere zloty-kurs vil ikke få indflydelse på handelen med de pågældende lande, der foregår i dollars, sterling eller andre udenlandske valutaer og i henhold til statsaftaler om priser og mængder. Når de udenlandske valutakurser har kunnet nedsættes til 1 % af deres hidtidige niveau, medens pris- og omkostningsniveauet kun reduceres til 3 %, skyldes det også, at hele udenrigshandelen er under det offentliges kontrol. I et land, hvor udenrigshandelen er på private hænder, ville antagelig enhver eksport være blevet umuliggjort gennem sådanne foranstaltninger.

10.11.1950.